

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет гуманітарних наук
Кафедра культурології

Курсова робота

освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр

на тему: **«ЛЕСБІЙСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ВІКТОРІАНСЬКІЙ
ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ ТА ЖИТТЄПИСІВ
СЕСТЕР БРОНТЕ»**

Виконала: студентка 2-го року навчання,
спеціальності 034 Культурологія
Корчева Анна Георгіївна

Керівник: Брюховецька О.В.,
кандидат філософських наук

КИЇВ 2022

ВСТУП

Актуальність: Сестри Бронте — відомі авторки, чиї роботи нині вважаються класичною літературою. Проте їхня творчість не часто розглядалася через феміністичну та лесбійську призму. Актуальність цієї роботи полягає у розширенні жіночих і лесбійських наукових студій, розвитку досліджень, що сучасно переосмислюють відомих літературних особистостей та їх праці. Через брак інформації і досліджень у моїй роботі не буде згадано Анну Бронте.

Ступінь наукової розробки: Починаючи з 1980-х років починають з'являтися наукові праці на тему історії лесбійок Великої Британії. Шерон Маркус у роботі «Between Women: Friendship, Desire, and Marriage in Victorian England» зосереджується на жінках Вікторіанської Англії, де також розглядає сексуальні та партнерські стосунки між жінками того часу. У книзі «Surpassing the Love of Men: Romantic Friendship and Love Between Women from the Renaissance to the Present» Ліліан Фадерман, ми знаходимо детальний огляд історії кохання між жінками крізь декілька століть.

Зокрема на лесбійську тематику у романі Емілі Бронте «Буремний перевал» звернула увагу науковиця Джин Кеннард у своїй праці «Lesbianism and the Censoring of 'Wuthering Heights'». Дослідження Дебори Морс «Brontë Violations : Liminality, Transgression, and Lesbian Erotics in Charlotte Brontë's Jane Eyre» значним чином присвячено лесбійському еротизму у творі «Джейн Ейр» Шарлотти Бронте. Проте більшість досліджень не виходять за межі наукових статей, особистих публікацій в соціальних мережах та тематичних сайтах. Відтак, піднята тема курсової роботи сьогодні вивчена недостатньо.

Об'єкт: Твори та життєписи сестер Бронте.

Предмет: Лесбійська ідентичність у Великій Британії Вікторіанської епохи.

Мета: Метою даного дослідження виступає аналіз лесбійської ідентичності та гомосексуальних бажань жінок Вікторіанської доби через читання творів та життєписів письменниць Бронте.

Завдання:

- описати жіночі гомосексуальні стосунки та бажання між жінками зазначеного періоду;
- розглянути лесбійську ідентичність під час Вікторіанської доби;
- описати лесбійські теми у творі «Буремний перевал» та «Джейн Ейр»;
- дослідити вплив Анни Лістер на письменниць Бронте;
- проаналізувати гомосексуальні аспекти життєписів письменниць.

Метод:

У роботі використовується аналіз і вивчення літератури. Застосовується аналіз біографічних даних та контекстуально-інтерпретаційний метод.

РОЗДІЛ I. ЖІНОЧА ГОМОСЕКСУАЛЬНІСТЬ ТА ЛЕСБІЙСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ВІКТОРІАНСЬКІЙ ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ.

I.1. Гомосексуальні взаємодії між жінками того часу.

У XIX столітті розширилися способи взаємодії між жінками, оскільки страх отримати тавро «гомосексуал» з'явився аж у кінці століття. Коли історикиня літератури Шарон Маркус розглядала сотні вікторіанських щоденників та листів жінок, вона відкрила широкий спектр свободи для жінок формувати пристрасні прихильності, змагатися з іншими жінками за увагу подруг та цінувати фізичну красу знайомих жінок. Деякі жінки мали сексуальні стосунки з іншими жінками — те, що ми сьогодні називали б лесбійським партнерством.

Авторка книги «Between Women: Friendship, Desire, and Marriage in Victorian England» Шерон Маркус досліджує у ній зручне наступництво між жіночими зв'язками (еротичними та іншими) і вікторіанськими подружніми та сімейними стосунками. Ця робота показує, що Вікторіанська епоха, коли терміни, за

допомогою яких ми тепер розуміємо сексуальність, ще не були винайдені, пропонує критично вільний простір з іншими способами мислення і розуміння бажань.

Також А. Патнайк у своєму дослідженні звертає увагу, що для гомосексуальних інтерпретацій вікторіанської літератури біографічний підхід є дуже типовим.

I.2. Лесбійська ідентичність Вікторіанської епохи.

Аналіз лесбійської ідентичності у цьому розділі спирається на дослідження природи одностатевих зв'язків Вікторіанської епохи Ліліан Фадерман у книзі «Перевершивши любов чоловіків». Звертається увага на цитату з щоденника 1840-х років ранньої феміністки Маргарет Фуллер, що вважала жіноче одностатеве кохання проявом інтелектуальної й духовної єдності, що «не захищається будь-якою сумішшю нижчих інстинктів».

Малін Елізабет Оствольд у своєму дослідженні лесбійської ідентичності вікторіанської літератури початку ХХ ст. відзначає що до початку ХХ ст. століття лесбійська ідентичність майже не була визнана. Одне з пояснень полягає, на її думку, в тому, що жінкам дев'ятнадцятого сторіччя було складно зрозуміти сексуальне бажання одна до одної, оскільки їм бракувало мови, щоб висловити такі думки. У цей період стосунки між жінками, в яких часто було заведено пестити одна одну, називали «пристрасною дружбою». Не залишилося великої кількості записів про жінок, що відкрито стверджували, про своє кохання до інших жінок — журнали, автобіографії або книги, які детально описують взаємодію жінок одна з одною, служать основними джерелами інформації для науковців і широкої громадськості.

РОЗДІЛ II. СЕСТРИ БРОНТЕ І ЛЕСБІЙСТВО.

II.1. Особистість Емілі Бронте.

У статті Д.Г. Г'юїта «10 відомих асексуальних фігур з історії» на сайті History Collection, зазначається, що Емілі Бронте мало знала про любов, романтику і хіть. Вона була відома своїм самотницьким життям, вважаючи за краще відокремлені прогулянки на природі або в компанії тварин прогулянкам з людьми. Автор визначає, що хоча асексуальність письменниці цілком можлива, це не означає, що вона була аромантична.

II.2. Лесбійські тенденції у «Буремному перевалі».

Професорка університету Нью-Гемпшир Джин Кеннард трактує єдиний роман Емілі Бронте «Буремний перевал» (1847) як відкрито лесбійський текст. У статті авторки «Lesbianism and the Censoring of 'Wuthering Heights'» знаходимо цікаві спостереження про подвійне ставлення Емілі Бронте до її сексуальної ідентичності через взаємодію головних героїв першої половини твору — Кетрін Ерншоу і Гіткліфа у «Буремному перевалі».

Замість того, щоб створити баланс, й стати додатком до мужності Гіткліфа, Кетрін Ерншоу стверджує, що вона і є Гіткліф. В лаканівських термінах, Кетрін відмовляється «бути» фалосом і заявляє, що «має» фалос. З її вуст ми чуємо: «Я — Гіткліф». В українському перекладі оригінального тексту Емілі Бронте це звучить так: «Неллі, я — то і є Гіткліф! Він завжди, завжди в мене на думці, і то не проста присмність, як не буваю присмною я собі сама, — а буття мого "я".»¹

Береться до уваги ідея з книги 2018 року «Mara, Marietta: A Love Story in 77 Bedrooms» Річарда Джонатана, у якій йдеться про те, що у героях «Буремного перевалу» Кетрін і Гіткліфа використаний прийом подвійнення і саме Гіткліф є розгадкою гомосексуальності Емілі Бронте.

¹ Бронте Е. Буремний Перевал: роман / Е. Бронте ; пер. О. Андріяш. — К. : КМ Publishing, 2009. — 352 с.

З одруженням з Едгаром Лінтоном, Кетрін зраджує Гіткліфа, тим самим зраджуючи себе, свою природу та цілісність. Говорячи у рамках дуальності та бінарності, Кеті відштовхує Гіткліфа, який є відбиттям її маскуліної сторони та, відповідно постає перед нами все більш жіночною у своєму образі. Це початок заперечення Кетрін Гіткліфа, спроби Емілі Бронте заперечити свою сексуальну ідентичність — цю тезу підтримує дослідниця Кеннард.

Схожа думка продовжується у статті Анни Гарбергер «Blurred Lines: Queering Sameness & Destructive Difference in Wuthering Heights». Авторка вважає, що просування сестрами Бронте однаковості як більш сприятливої для здорових і справжніх стосунків базується на винятковості або спільності характеру людей. Це постійно проявляється у стосунках Гіткліфа і Кетрін Ерншоу, починаючи з юності та в дорослому віці.

II.3. Вплив Анни Лістер на письменниць Бронте.

Взимку 1838–1839 років Емілі Бронте та знаменита мемуаристка, землевласниця й альпіністка Анна Лістер мешкали в межах милі одна від одної, в селищі Сауторам (Southowram), близько міста Колдердейл, що у Західному Йоркширі. Анна Лістер відома своїми щоденниками, значна частина яких присвячена опису її романтичних та сексуальних зв'язків з жінками, включно з так званим шлюбом з Енн Уокер.

Девід Берен у статті для The Yorkshire Post, дотримується погляду, що постать Анни Лістер, або Джентльмена Джека, як її називали, здійснила значний вплив на роман «Буремний перевал» Емілі Бронте. Літературознавиця, авторка біографії Шарлотти Бронте, Клер Гарман у статті Девіда Берена, зазначає що «Буремний перевал» є принаймні, негетеросексуальним твором, ймовірно навіть гомоеротичним. Гарман впевнена що образ Гіткліфа був натхненний досвідом Емілі в Лоу-Гілл та Анною Лістер зокрема.

Далі розглядаються інші можливі зв'язки Емілі Бронте та Анни Лістер. З статті Н. Голланд можна дізнатися, що в школі «Лоу Гілл» Емілі працювала вчительською під керівництвом старшої викладачки Елізабет Патчет, яка вважала за мету – надати своїм ученицям різнобічну освіту і часто водила їх у музеї та на концерти. Інколи учениць відводили в Шибден Голл, величний будинок жінки, яку міс Патчет знала з дитинства — це була Анна Лістер. Ймовірно, Емілі Бронте супроводжувала своїх учениць по дорозі до будинку, адже сестра Шарлотта зазначала, що Емілі ніколи не дозволялося часу на самоті.

II. 4. Стосунки Шарлотти Бронте.

У цьому підрозділі будуть розглянуті деякі факти з особистого життя Шарлотти Бронте.

Довгий час дослідниками вважалося, що між старшою з сестер Бронте Шарлоттою та її близькою подругою Еллен Насі були романтичні стосунки. Вони вперше познайомилися в дитинстві, коли обидві були ученицями школи Roe Head School, і підтримували зв'язок протягом усього життя. У їхньому листуванні можна звернути увагу на пристрасну мову, а Еллен написала в одному листі, що якби та була чоловіком, то Шарлотта стала б для неї нареченою.

II. 5. Лесбійські теми в творах Шарлотти Бронте.

Дослідниці та дослідники літератури знаходять лесбійські теми і в творах Шарлотти Бронте, далі вони будуть розглянуті.

Енн Лонгмюр у дослідженні «Anne Lister and Lesbian Desire in Charlotte Brontë's Shirley» зазначає чіткі тематичні паралелі між життям героїні Ширлі з однойменного твору «Ширлі» (1849) Шарлотти Бронте та Анни Лістер. Один

з прикладів — Ширлі Кілдар та Анна Лістер обидві місцеві землевласниці і презентують себе маскулінно, щоб збільшити свій вплив.

За словами Д. Морс, у роботі «Brontë Violations: Liminality, Transgression, and Lesbian Erotics in Charlotte Brontë's Jane Eyre» — емоційне та романтичне життя головної героїні класичного роману Шарлотти Бронте «Джейн Ейр» (1847) набагато частіше зосереджене на дівчатах і жінках, ніж на чоловіках, від її потреби фізично висловити свою любов до Хелен Бернс через фізичний дотик і обійми до її еротичних картин красивих жінок та близькості з сестрами Ріверс. Морс вбачає в «Джейн Ейр» трансресивне вираження лесбійського бажання, приховане традиційними жіночими тропами.

ОЧІКУВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДОСЛІДЖЕННЯ:

При більш глибокому дослідженні цієї теми, ми зможемо визначити і повніше розкрити лесбійську тематику в творах сестер Бронте і відкрити ширше поле досліджень лесбійської теми у жіночій творчості Вікторіанської доби. Також, ми зможемо дослідити розвиток лесбійської культури, ідентичності і спільноти та познайомити широку аудиторію з новим поглядом на класичні тексти XIX століття. При певному розширенні теми відкривається також можливість дослідження української літератури через феміністичну та лесбійську оптику.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бронте Е. Буремний Перевал: роман; пер. О. Андріяш. Київ: КМ Publishing, 2009. 352 с.
2. Behrens, D. When Emily met Anne... did Gentleman Jack influence Wuthering Heights? *Yorkshirepost.co.uk*. : веб-сайт. URL: <https://www.yorkshirepost.co.uk/news/people/when-emily-met-anne-did->

- [gentleman-jack-influence-wuthering-heights-1749251](#) (дата звернення 16.04.2022)
3. Holland N. Gentleman Jack: Anne Lister And The Brontës. Anne Brontë.org : веб-сайт. URL: <http://www.annebronte.org/2019/05/19/gentleman-jack-anne-lister-and-the-brontes/> (дата звернення 16.04.2022)
 4. Jennings R. A Lesbian History of Britain: Love and Sex Between Women Since 1500. 2007. 256 с.
 5. Jonathan R. Mara, Marietta: A Love Story in 77 Bedrooms, 2018
 6. Faderman L. Surpassing the Love of Men: Romantic Friendship and Love Between Women from the Renaissance to the Present. New York : William Morrow, 1981.
 7. O'Callaghan C. “A poet, a solitary”: Emily Brontë — Queerness, quietness, and solitude. *Loughborough University*. 2018. URL: <https://hdl.handle.net/2134/34723> (дата звернення 01.05.2022)
 8. Liddington J. Anne Lister and Emily Bronte 1838-39: Landscape with Figures. *Brontë Society Transactions*. 2001. Вип. 26.
 9. Lutz D. Was Charlotte Brontë Gay? *Out.com* : веб-сайт. URL: <https://www.out.com/art-books/2015/6/16/was-charlotte-bronte-gay> (дата звернення 24.03.2022)
 10. Marcus S. Between Women: Friendship, Desire, and Marriage in Victorian England. Princeton: Princeton University Press, 2007. 368 с.
 11. Morse D. Brontë Violations : Liminality, Transgression, and Lesbian Erotics in Charlotte Brontë’s Jane Eyre. *Literature Compass*, 2017. Вип. 14(12).
 12. Patnaik A. The Queer Ecological Aesthetics of Wuthering Heights. *Bronte Studies* , Вип. 46. No. 1, January 2021, С. 30–42
 13. Vine S. The Wuther of the Other in Wuthering Heights. *Nineteenth-Century Literature*, Вип. 49, No. 3, 1994, С. 339–59.

ДОДАТКИ

Додаток №1. З сучасного ілюстрованого видання «Буремного перевалу», авторка — Rovina Cai ²

² <https://www.rovinacai.com/portfolio/wuthering-heights/>